

ÚHEL POHLEDU

Úděl mladých vědců v Česku

Chceme-li být vědeckým a technologickým lídrem, je zvýšení atraktivity doktorského studia úkolem dne

JAROSLAV
MILLER

rektor Univerzity
Palackého v Olomouci

Juniorská mistrovství světa v ledním hokeji se obvykle těší obrovskému zájmu kanadsko-americké NHL, protože mladí hráči prohánějící se po ledě ukazují svůj sportovní potenciál a představují budoucnost hokeje.

Prakticky totéž se odehrává ve světě vědy, protože objektem nejostřejšího konkurenčního boje mezi světovými univerzitami je kategorie začínajících vědců, v první řadě doktorandů. Příležitostí jejich klíčovou roli v globálním výzkumu označuje německý termín wissenschaftlicher Nachwuchs, tedy vědecký dorost. Kvalita a motivace juniorních vědců bez nadsázky rozhodují o budoucí úrovni vědy a výzkumu v dané zemi. Dobří doktorandi si tak zpravidla mohou vybírat ze široké nabídky štědrých stipendií poskytovaných americkými, evropskými či (stále více) asijskými univerzitami a výzkumnými institucemi.

Akademické sebeplodňování

I v České republice stoprocentně platí, že mezi kvalitou vědy a kvalitou studentů postgraduálního studia existuje přímá úměra. Podívejme se, jak systém péče o začínající vědce v České republice funguje a jaké vykazuje nedostatky.

Jedním ze systémových jevů, které brzdí dynamiku a inovativnost juniorního výzkumu, je tzv. inbreeding, který lze mírně pejorativně přeložit jako proces akademického sebeplodňování. Příliš vysoký počet doktorandů na českých univerzitách se totiž stále rekrutuje z řad vlastních studentů, kteří po obhájení dizertační práce ihned usilují o získání místa na mateřské fakultě. Tento uzavřený systém, do něhož jedinec vstoupí jako student bakalářského studia a pokračuje na téže univerzitě v dalším studiu a kariéře, není schopen (až na vzácné výjimky) vyprodukovat skutečně nové pohledy, postupy a vědecké objevy, protože rezignuje na bezprostřední a obohacující zkušenost s jiným vědeckým prostředím a jinou akademickou kulturou. Právě z tohoto důvodu odmítá řada světových univerzit přijímat do postgraduálního studia vlastní absolventy, kteří si tak

Vylepšovat podmínky pro doktorandy. Jedině díky tomu podle rektora Univerzity Palackého v Olomouci Jaroslava Millera univerzity v Česku dokážou přilákat nadějně mladé vědce ze zahraničí. ILLUSTRACNÍ FOTO ARCHIV MAFRA

chtě nechtě musejí získat ostruhy ve vysoce konkurenčním prostředí na jiných školách. Podobný extrém asi není v České republice momentálně možný, zároveň však platí, že inbreeding sráží českou vědu do kalných vod průměrnosti. Problém lze formulovat i opačně: Vyšší míra internacionalizace postgraduálního studia zvyšuje kvalitu juniorní vědy.

Finanční ohodnocení mladé vědy

Se sebeplodňovacím intelektuálním procesem na českých univerzitách úzce souvisí motivace nejlepších stu-

dentů zasvětit svůj život bádání v prostředí akademie. Doslova směšné finanční odměňování doktorandů až donedávna spolehlivě odrazovalo mnoho potenciálních zájemců s vynikajícími předpoklady, kteří s vidinou dlouholetého materiálního strádání a nulovou nadějí na zabezpečení rodiny raději odcházeli do praxe. Díky poměrně osvětlenému vedení současného ministerstva školství se sice finanční ohodnocení začínajících vědců ze strany státu poměrně výrazně zlepšilo, avšak bez ochoty jednotlivých univerzit alokovat vlastní finanční zdroje ve prospěch mladých výzkumníků budou ti nejlep-

ší stále odcházet mimo akademii, a česká věda tak bude masivně čelit jevu nazývanému brain drain, tedy odlivu mozků, a to buď do zahraničí, nebo mimo akademii.

Jeden model nabízí olomoucká univerzita, která doktorandská stipendia masivně dofinancovává ze svých vlastních prostředků. Po sečtení všech zdrojů tak průměrný čistý příjem doktoranda napříč univerzitou osciluje mezi 20 000 až 25 000 Kč, přičemž u nejlepších nejsou výjimkou příjmy přesahující 40 000 Kč.

Aby však univerzity v Česku získaly v této disciplíně globální konkuren-

ceschopnost a dokázaly přilákat nadějně mladé vědce ze zahraničí, bude nutné podmínky pro doktorandy dále vylepšovat.

V tomto směru jsou rezervy systému stále obrovské. Jednou z nich je například zákonem podmíněná změna statutu doktoranda ze studenta na regulérního zaměstnance vysoké školy, který by byl oprávněn čerpat standardní zaměstnanecké výhody „firmy“. Systém by navíc školy motivoval k přísnějšímu výběru těch skutečně nejlepších adeptů do doktorského studia, zatímco dnes řada škol postupuje přesně opačně, přičemž výsledkem jsou vysoké přijímané počty veskrze průměrných žadatelů často motivovaných pouze vidinou automatického stipendia. Podstatné zvýšení kvality přináší rovněž omezení počtu doktorandů na jednoho školitele, prodloužení doktorských stu-

Doslova směšné finanční odměňování doktorandů až donedávna spolehlivě odrazovalo mnoho potenciálních zájemců s vynikajícími předpoklady, kteří s vidinou dlouholetého materiálního strádání a nulovou nadějí na zabezpečení rodiny raději odcházeli do praxe

”

dií na čtyři roky nebo anglickojazyčně prostředí pracoviště vytvářející komfortní jazykovou kulturu pro mladé vědce ze zahraničí.

K některým žádoucím změnám mohou přistoupit samy univerzity již dnes, zatímco jiné předpokládají změnu zákona. Vyhláší-li však vláda České republiky, že země má ambici stát se vědeckým a technologickým lídrem, je zvýšení atraktivity doktorského studia úkolem dne. Protože bez schopnosti státu a univerzit přitáhnout motivované začínající vědce z České republiky a ze zahraničí to jednoduše nepůjde. Howgh.

DISKUSE

Chceme dát plastům nový život

ZORAN
BOGDANOVIC

generální ředitel,
Coca-Cola HBC

Množství odpadů, které znečišťují naši planetu, se poslední dobou oprávněně dostává značné pozornosti. Chápu silně emoce, které to vyvolává, protože i já se zlobím, když vidím odpadky pohozené v parcích, na plážích a v našich oceánech.

My v Coca-Cola HBC, společnosti zabývající se stáčením, prodejem a propagací značek nápojů na 28 trzích, si uvědomujeme tento problém i naši úlohu při jeho řešení. Tématem Světového dne životního prostředí bylo v loňském roce „ne plastům“, a proto bych se po roce chtěl zamyslet nad tím, co jsme k dnešnímu dni udělali, abychom tento problém vyřešili, a co můžeme dělat lépe.

Mnozí lidé se mě ptají, proč prostě nepřestaneme plasty používat. Jde

o to, že se v současnosti jedná o nejlepší ze všech dostupných obalových materiálů, protože je bezpečný, hygienický, trvanlivý, pružný, opětovně uzavíratelný a recyklovatelný, a to i z hlediska dopadu jeho výroby a dopravy na životní prostředí. Problémy, se kterými se dnes potýkáme, vznikají převážně po použití. Buď proto, že se plasty ocitnou na skládce, nebo jsou ponechány jako odpadky v životním prostředí. Nemusí tomu tak však být. Pokud se nám podaří získat dostatek lahví zpátky a v odpovídající kvalitě, stanou se díky recyklaci a opětovnému použití cenou surovinou.

Společně s The Coca-Cola Company začínáme s realizací víceletého plánu, který přímo řeší problém obalů. Tento přístup nazvaný World Without Waste, tedy Svět bez odpadu, si klade za cíl zajistit do roku 2030 sběr a recyklaci jedné lahve nebo plechovky za každou, kterou prodáme. V rámci našich závazků chceme, aby spotřební obaly byly stoprocentně recyklovatelné; abychom získávali více námi používaného PET plastu

z recyklovaného PET plastu; a plánujeme pomáhat se sběrem v rozsahu odpovídajícím 75 procentům obalů používaných pro naše nápoje.

Recyklovatelné z 99 procent

Celkem 99 procent našich obalů je nyní recyklovatelných a hledáme další příležitosti ke zlepšení. Spolu s dalšími společnostmi působícími v oboru rychloobrátkového zboží jsme například v Rakousku investovali do závodu PET to PET, což v letošním roce přispělo k tomu, že naše rakouská značka vod Römerquelle je dodávána v lahvích, které jsou stoprocentně z rPET plastu. Před několika dny jsme oznámili, že od nynějška bude každá lahev v rámci irské značky vod Deep RiverRock rovněž vyrobena ze stoprocentně recyklovaného PET plastu, a další značky vod budou následovat.

V roce 2018 jsme v celé skupině ve spolupráci s našimi partnery vybrali v průměru 45 procent našich obalů za účelem recyklace. V České republice jsme v roce 2018 pomohli prostřednic-

tvím společnosti EKO-KOM vysbírat 71 procent všech obalů, u plastových lahví to bylo dokonce až 81 procent. Napříč skupinou jsme zahájili několik zajímavých iniciativ ve snaze tento podíl na našich trzích ještě zvýšit. V loňském roce jsme například v Rusku ve spolupráci s dalšími partnery z tohoto odvětví vytvořili první organizaci na recyklaci obalů v zemi – RusPRO. V Nigérii jsme pomohli vytvořit první organizaci zabývající se využitím obalů. A podpořili jsme projekty, jejichž cílem je zlepšit sběr v několika dalších zemích, například projekt sběru PET lahví nazvaný „Act with imPETus“ v Polsku a pilotní projekt sběru tříděného odpadu na Ukrajině.

V Česku se naši zaměstnanci letos poprvé zapojili do iniciativy Uklidme svět, uklidíme Česko zabývající se sběrem odpadu, která proběhla v dubnu na území celého Česka. Tyto hodiny strávené dobrovolnickou činností vyzdvihují osobní závazek a přání nás všech, a to zajistit budoucnost bez odpadků.

DOPISY REDAKCI

Proč adorujeme alkohol?

Ad LN 29. 5.: Sportem k alkoholismu

Jsem speciální pedagog na penzi. Učil jsem 46 let a polovinu té doby kluky a děvčata s mentální retardací. Nezapomenutelný čas, rád na ně všechny vzpomínám!

Je smutné, jak moc peněz šlápne bez skrupulí na to, co dáváme našim dětem na obrazovce spolu se sledováním pohledného hokeje našeho mužstva! Společně s autorem článku jsem viděl táty s kluky sledující strhující bitky o puk proložené adonováním tu piva, tu něčeho onačejšího. Nejsem asketa a plzeň si pro chuť nebo po práci dám. Jen mi ale jako kantorovi a dědovi vadí, že přitažlivý sport je možné sledovat jen u moře piva a panáků „tvrdeho“.

Mgr. Karel Löffelmann,
lokna341@gmail.com

Dopisy jsou redakčně kráceny.

Své příspěvky posílejte do rubriky Názory na adresu LN, Karla Engliše 519/11, 150 00 Praha 5 - Smíchov nebo e-mailem na adresu dopisy@lidovky.cz.

Názory v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce